

กรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะเสนอเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเชื่อมโยง Concept ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรส โดยแบ่งออกเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ คือ

1. ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. สมมติฐาน และตัวแปรในการวิจัย

1. ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ The Theory of Homogamy ของ แม็ค.เคย์ (MC. Kay) เป็นทฤษฎีที่คู่สมรสจะเลือกคู่ครองที่มีความคล้ายคลึงกับตน เช่น ในด้านอายุ การศึกษา ฐานะสถานภาพทางสังคม รสนิยม ทัศนคติ เชื้อชาติ ฯลฯ (สุพัทธรา สุภาพ, 2531 : 67)

คุณภาพชีวิตสมรส เลอร์วิส และ สเปนเลอร์ (Lewis and Spanier) (1979) ได้รวบรวมจากแนวความคิดของนักวิชาการหลายท่านและเสนอไว้ดังนี้ :-

คูเบอร์ และ ฮาร์ลอฟ (Cuber and Harroff) (1965) ได้ศึกษาการใช้ชีวิตร่วมกันของคู่สมรสว่าการสมรสนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อผลประโยชน์ที่จะได้รับจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือว่าเป็นการสมรสโดยมีความรักซึ่งกันและกัน มิได้หวังผลประโยชน์อันใด นอกจากนี้เขาทั้งสองได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรส โดยเน้นที่องค์ประกอบหลายอย่างเช่น ความขัดแย้ง การทำลายร้าง ความเห็นอกเห็นใจต่อการให้ความสำคัญซึ่งกันและกัน โดยศึกษาว่าคุณภาพชีวิตสมรสมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในลักษณะใดดังกล่าวไว้ (บุญประคอง ภาณุรัตน์, 2531 : 4-5)

เลอร์วิส และ สเปนเลอร์ (Lewis and Spanier) ได้เสนอแนวคิดของคุณภาพชีวิตสมรส ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้คือ ความพึงพอใจในชีวิตสมรส ความสุข ความขัดแย้ง และการปรับตัวในชีวิตสมรส กล่าวว่าคุณภาพชีวิตสมรสเป็นสิ่งที่มีความหมาย

และเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายอย่างที่แสดงถึงคุณค่าและการประเมินความสัมพันธ์ของการสมรส โดยประเมินในลักษณะที่เป็นความต่อเนื่องของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส คุณภาพชีวิตสมรสที่ดีเกี่ยวข้องกับการปรับตัวที่ดี ความสุขในชีวิตสมรสสูง มีความพึงพอใจซึ่งกันและกัน มีความขัดแย้งกันต่ำ และมีการประสานกันระหว่างคู่สมรสเป็นอย่างดี ซึ่งคุณภาพชีวิตสมรสในลักษณะดังกล่าวนี้อาจจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับการปฏิสัมพันธ์ของคู่สมรสว่าจะแสดงออกต่อกันได้ดีเพียงใด และขึ้นอยู่กับการทำหน้าที่ของชีวิตสมรสว่า คู่สมรสจะปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นคู่สมรสได้มากน้อยเพียงใดด้วย (บุญประคอง ภาณุรัตน์, 2531 : 5)

นอกจากนี้ เลอร์วิส และ สเปนเลอร์ (Lewis and Spanier) ได้รวบรวมผลการศึกษาและผลงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตสมรส และนำแนวคิดเหล่านี้มาจัดระบบเป็นกรอบทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรสและความมั่นคงในชีวิตสมรส โดยกำหนดว่าคุณภาพชีวิตสมรสเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของความมั่นคงในชีวิตสมรส

ความมั่นคงในชีวิตสมรส (Marital Stability) เป็นเป้าหมายชีวิตสมรสประการหนึ่ง ซึ่งมักจะนำมาใช้เป็นแนวความคิดย่อย ๆ โดยหมายถึง การที่ชีวิตสมรสดำเนินต่อไปได้ และชีวิตสมรสที่มั่นคงจะสิ้นสุดต่อเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเสียชีวิต ส่วนชีวิตสมรสที่ไม่มั่นคงจะสิ้นสุดด้วยการกระทำอย่างจงใจ โดยคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย ในการที่จะแยกทางกันหรือหย่าร้างกัน

คุณภาพชีวิตสมรส ที่จะอธิบายถึงความหมายสำคัญในสถานภาพการสมรส ซึ่งประกอบไปด้วย

1. การปรับตัวในชีวิตสมรส (Marital Adjustment)
2. ความสุขในชีวิตสมรส (Marital Happiness)
3. ความพึงพอใจในชีวิตสมรส (Marital Satisfaction)

1. การปรับตัวในชีวิตสมรส (Marital Adjustment) แนวคิดที่ บัวร์ (Burr) ได้เสนอแนวคิดที่ บูร์เกส และ คอทเทอลล์ (Burgess and Cottrell) ที่เสนอไว้ก่อนแล้ว โดยให้ความหมายในแง่ของการประเมินประสบการณ์ในชีวิตทั่ว ๆ ไป ซึ่งการปรับตัวในชีวิตสมรสประกอบไปด้วย

ก. ความเห็นที่สอดคล้องกันระหว่างคู่สมรสเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญ

ข. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและความสนใจร่วมกัน

ค. การแสดงออกถึงความรักและความไว้วางใจซึ่งกันและกันอย่าง

เปิดเผย

ง. การมีเรื่องที่ต้องขัดข้องใจกันน้อย

จ. การมีความรู้สึกโดดเดี่ยว อ้างว้าง หรือมีความทุกข์ หงุดหงิดน้อย

จัสสัน และ แมรี แลนด์ดีส (Judson T. Landis and Mary G. Landis) ได้เสนอแบบแผนของการปรับตัวในชีวิตสมรสไว้ 3 ประการคือ

ก. การปรับตัวเข้าหากันอย่างอะลุ่มอล่วย หรือประนีประนอม (Compromise) คู่สมรสจะเกิดความพอใจ เห็นอกเห็นใจกัน สร้างความรู้สึกมั่นคง แสดงออกถึงความเสียสละไม่เห็นแก่ตัว

ข. ความปรองดองรักใคร่กัน (Accommodation) โดยการที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยอมให้กัน เพื่อความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว คู่สมรสจะต้องไม่ทูลู่ต่อต้านกัน มีความพยายามร่วมมือกันทั้งกาย วาจา ใจ ซึ่งบางครั้งอาจแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แต่ควรมีเป้าหมายร่วมกัน

ค. ความขัดแย้งเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน (Hostility) ซึ่งแต่ละฝ่ายอาจสร้างความตึงเครียด หรือเป็นผู้ที่ไม่ยอมยืดหยุ่น โดยเน้นความต้องการของตนแต่ฝ่ายเดียว ทำให้เกิดการทะเลาะ ซึ่งบางกรณีช่วยระบายอารมณ์ที่ค้างค้ำออกไป แล้วก็กลับมาคืนดีกัน เห็นอกเห็นใจกัน และรักกันมากขึ้น แต่อาจเป็นการเสี่ยงต่อการแตกแยกกันได้ ถ้าหากไม่ร่วมมือกันหรือไม่เข้าใจกันที่สุดในที่สุด (บุญประครอง ภาณุรัตน์, 2531 : 10-11)

2. ความสุขในชีวิตสมรส (Marital Happiness) ซึ่งตามความคิดของบัวร์ (Burr) กล่าวว่านักทฤษฎีมักใช้ความสุขในชีวิตสมรสในความหมายใกล้เคียงกับคำว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรส แต่ ออเดอร์ และ แบริดเฟริน (Order and Bradburn) (1968 : 715-731) ได้สร้างตัวแบบเชิงทฤษฎีโครงสร้างความสุขในชีวิตสมรส ในลักษณะ 2 มิติที่เป็นอิสระต่อกัน คือความพึงพอใจ (Satisfaction) และความเครียด (Tension) ซึ่งทั้ง 2 มิติมีความสัมพันธ์กับความสุขในชีวิตสมรส แต่ต่างก็มีอิสระในการกำหนดระดับความสุข ความพึงพอใจมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความสุขในชีวิตสมรส

และความเครียดมีความสัมพันธ์ในทางลบกับความสุขในชีวิตสมรส นั่นคือความสุขในชีวิตสมรสอาจมองในลักษณะที่เป็นการหน้าที่ (Function) ของการสร้างสมดุลระหว่างความพึงพอใจกับความเครียด และความสุขในชีวิตสมรสเป็นลักษณะที่เด่นชัดในทางจิตวิทยาในด้านความรู้สึกที่ดีที่เกิดขึ้นด้วย

3. ความพึงพอใจในชีวิตสมรส (Marital Satisfaction)

(ดูหัวข้อแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส)

2. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมาย "ความพึงพอใจ" มีแนวคิด 2 ประเด็น คือ

2.1 ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับความลงรอย (Congruence) ระหว่างความคาดหวังของบุคคลและสิ่งตอบแทนที่บุคคลนั้นได้รับจริง ๆ ความหมายนี้มักใช้ในงานเขียนเกี่ยวกับความพึงพอใจต่องาน (Job Satisfaction) ของ พอร์เตอร์ และ ลอเลอร์ (Porter and Lawler) (1968 : 30) หากมองในแง่ของความพึงพอใจไม่ได้เป็นการประเมินเชิงทัศนคติ หรือการประเมินในเชิงอัตวิสัย (Attitudinal or Subjective Assessment) เพราะเป็นเงื่อนไขของความลงรอยระหว่างความคาดหวังและสิ่งตอบแทนที่ได้รับจริง

2.2 ความพึงพอใจ หมายถึง ปรากฏการณ์ในแง่นามธรรมเกี่ยวกับความเพลิดเพลินหรือความสบายใจ หรือความสุขที่ได้ประสบมา ในงานเขียนเกี่ยวกับความพึงพอใจต่องาน การมองลักษณะนี้ปรากฏออกมาในงานของ อีแวนซ์ไวท์ (Ivancevich) และ ดอนเนลลี่ (Donnelly) (1968 : 172) ซึ่งได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า "ความรู้สึกพึงพอใจที่มีต่อหน้าที่การงาน (Work Role) ที่เขากระทำ" นอกจากนี้ความพึงพอใจในประเด็นนี้ได้นำมาใช้แพร่หลายมากที่สุดในการศึกษาทางด้านครอบครัว เช่น ฮอว์คิน (Hawkin) (1968 : 648) ให้ความหมายความพึงพอใจในชีวิตสมรสหมายถึงความรู้สึกเชิงอัตวิสัย (Subjective Feeling) ในลักษณะของความสุข-ความเพลิดเพลิน ซึ่งสามีหรือภรรยาได้รับ โดยพิจารณาจากชีวิตสมรสในแง่ต่าง ๆ ทุกด้าน ตัวแปรนี้เป็นตัวแปรเชิงทัศนคติมีลักษณะต่อเนื่อง โดยเรียงจากความพึงพอใจมากไปหาความพึงพอใจน้อย การวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสเป็นลักษณะของคู่สมรสเฉพาะบุคคลและเป็นการวัดครอบคลุมทั้งหมด โดยที่ผู้ตอบจะถูกถามเพื่อให้เห็นแสดงความรู้สึกพึงพอใจมากหรือน้อยโดยพิจารณา

ถึงแง่มุมต่าง ๆ เฉพาะเจาะจงหลาย ๆ ด้าน เช่น สถานภาพทางการเงินภายในครอบครัว กิจกรรมที่สามี-ภรรยาทำร่วมกันนอกบ้าน การแสดงออกเกี่ยวกับความรัก-ความผูกพันระหว่างสามี-ภรรยา การตัดสินใจในเรื่องสำคัญภายในครอบครัว เป็นต้น

มโนทัศน์เกี่ยวกับความพึงพอใจทั้ง 2 ประเด็นที่กล่าวมา มีเหตุผลหลายประการที่ทำให้เชื่อได้ว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรสอาจจะมีอิทธิพลมาจากปัจจัยมากมาย แทนที่จะเป็นความลรอยระหว่างความคาดหวังที่มีอยู่ และสิ่งตอบแทนที่ได้รับจริงเพียงปัจจัยเดียว เช่น ความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อชีวิตของคนเราไม่ว่าแง่ใดก็ตาม อาจจะขึ้นอยู่กับกลุ่มคนหรือความสัมพันธ์ที่ยึดเป็นหลักในการเปรียบเทียบ (Comparative Reference Group) ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับความลรอยระหว่างความคาดหวังที่ได้ตั้งเอาไว้กับสิ่งตอบแทนที่ได้รับจริง ๆ

บัวร์ (Burr) (1973 : 41) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสไว้ว่า ความพึงพอใจเป็นเป้าหมายสำคัญในชีวิตสมรส ความพึงพอใจหมายถึงระดับที่ความปรารถนาของบุคคลได้รับการตอบสนอง concept นี้อาจกำหนดเป็นความพึงพอใจกับสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจง เช่น ความพึงพอใจในทางเพศ ความพึงพอใจกับความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกในแง่นามธรรมอติวิสัย ซึ่งเกิดขึ้นภายในบุคคล

มิลเลอร์ (MILLER) (1976:643-657) เสนอตัวแบบในเชิงทฤษฎี ครอบคลุมปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นคู่สมรสจำนวน 212 คู่ ผลของการวิเคราะห์พบว่า

1. สถานภาพเศรษฐกิจ สังคม มีผลกระทบโดยตรงกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส สำหรับคู่สมรสที่มีการทำกิจกรรมร่วมกันต่ำ (Companionship) แต่มีผลกระทบในทางตรงกันข้าม สำหรับคู่สมรสที่มีการทำกิจกรรมร่วมกันสูง
2. ลักษณะการปรับบทบาทให้เข้ากันได้ของคู่สมรส มีผลกระทบโดยตรงกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส
3. ระยะเวลาการแต่งงาน มีผลกระทบโดยตรงกับจำนวนบุตร
4. จำนวนบุตรมีผลกระทบในทางตรงกันข้ามกับความห่างของการมีบุตร
5. สถานภาพเศรษฐกิจ สังคม ไม่มีผลกระทบต่อจำนวนบุตรหรือความห่างของการมีบุตร
6. สถานภาพเศรษฐกิจ สังคม มีผลกระทบโดยตรงกับความ เป็นเพื่อนคู่ชีวิต
7. จำนวนบุตรมีผลกระทบในทางตรงกันข้ามกับความ เป็นเพื่อนคู่ชีวิต

ตัวแปรที่มีผลกระทบโดยตรงต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส ได้แก่ ความง่ายต่อการปรับบทบาทให้สอดคล้องกัน และความถี่ในการทำกิจกรรมร่วมกัน คือ ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตนั่นเอง ส่วนจำนวนบุตร ไม่มีผลกระทบโดยตรงต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส แต่ตัวแปรเหล่านี้มีผลต่อความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต เช่นเดียวกับระยะเวลาการแต่งงาน ไม่มีผลโดยตรงกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส แต่มีอิทธิพลต่อจำนวนบุตร ส่วนความห่างของการมีบุตรสัมพันธ์กับระยะเวลาการแต่งงาน และจำนวนบุตร ไม่มีผลต่อตัวแปรอื่นในตัวแบบ

จากการศึกษาของจันท์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526) เกี่ยวกับตัวแบบสมมุฐานความพึงพอใจในชีวิตสมรส โดยการศึกษาข้าราชการในกระทรวงอุตสาหกรรม เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับภูมิหลังทางสังคมกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และได้ทดสอบตัวแบบสมมุฐานความพึงพอใจในชีวิตสมรส ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับภูมิหลังทางสังคม ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระดับตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่าง ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส โดยใช้ระดับความมีนัยสำคัญที่ 0.05

ส่วนการทดสอบตัวแบบสมมุฐานความพึงพอใจในชีวิตสมรสใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงวิถี ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ในลักษณะสาเหตุและผลระหว่างกลุ่มตัวแปร พบว่า

1. ระยะเวลาการแต่งงานและความคล้ายคลึงของภูมิหลังทางสังคม ไม่มีนัยสำคัญในการแสดงผลกระทบทางตรงต่อความสมานฉันท์ทางบทบาท
2. จำนวนบุตร ความห่างของการมีบุตร ความคล้ายคลึงของภูมิหลังทางสังคม และความสมานฉันท์ทางบทบาท มีผลกระทบโดยตรงกับความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตและตัวแปรทั้งสองสามารถอธิบายความแปรผันในความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตได้ประมาณ 11 เปอร์เซ็นต์
3. ความสมานฉันท์ทางบทบาท และความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตเท่านั้นที่มีผลกระทบโดยตรงกับความเสียเปรียบสัมพัทธ์ และตัวแปรทั้งสองนี้สามารถอธิบายความแปรผันในความเสียเปรียบสัมพัทธ์ได้ถึง 23 เปอร์เซ็นต์ อย่างไรก็ตาม ผลกระทบดังกล่าวส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบทางอ้อมของจำนวนบุตร ความห่างของการมีบุตร ความคล้ายคลึงของภูมิหลังทางสังคม และความสมานฉันท์ทางบทบาทด้วย
4. ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต และความเสียเปรียบสัมพัทธ์เท่านั้นที่มีผลกระทบโดยตรงกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส จากการเปรียบเทียบผลกระทบของทั้งสามตัวแปรแล้ว ความสมานฉันท์ทางบทบาทมีผลกระทบต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากที่สุด และความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตที่มีผลกระทบต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส

น้อยที่สุด และตัวแปรทั้งสามนี้สามารถอธิบายความแปรผันในความพึงพอใจในชีวิตสมรสได้ 54 เปอร์เซ็นต์ และผลกระทบดังกล่าว ส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบทางอ้อมของจำนวนบุตร ความต่างของการมีบุตร ความคล้ายคลึงภูมิหลังของสังคม ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต และความสมานฉันท์ทางบทบาท

บุญประคอง ภาณุรัตน์ (2531 : 78-80) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส : ศึกษากรณีสตรีที่สมรสแล้ว ภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และเอกชน โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ วุฒิการศึกษา อายุที่สมรส รายได้ คุณภาพชีวิตสมรส การปรับตัวในชีวิตสมรส ความพึงพอใจในชีวิตสมรส ความสุขในชีวิตสมรส ความขัดแย้งในชีวิตสมรส การสื่อสารระหว่างคู่สมรส และการผสมผสานในชีวิตสมรส กับตัวแปรตาม ได้แก่ ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสพบว่า

1. วุฒิการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
2. อายุที่สมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
3. รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
4. คุณภาพชีวิตสมรส มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ พนักงานที่มีคุณภาพชีวิตสมรสระดับต่ำมีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในระดับสูงที่สุด และพนักงานที่มีคุณภาพชีวิตสมรสระดับสูง จะมีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในระดับต่ำที่สุด
5. การปรับตัวในชีวิตสมรส มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ พนักงานที่มีการปรับตัวในชีวิตสมรสในระดับต่ำ มีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในระดับสูง และพนักงานที่มีการปรับตัวในชีวิตสมรสในระดับสูง มีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในระดับต่ำ
6. ความพึงพอใจในชีวิตสมรส มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ พนักงานที่มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสในระดับต่ำมีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในระดับสูง และพนักงานที่มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสในระดับสูง มีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในระดับต่ำ

7. ความสุขในชีวิตสมรส มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ พนักงานที่มีความสุขในชีวิตสมรสในระดับต่ำมีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในระดับสูง และพนักงานที่มีความสุขในชีวิตสมรสในระดับสูงมีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในระดับต่ำ

8. ความขัดแย้งในชีวิตสมรส มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ พนักงานที่มีความขัดแย้งในชีวิตสมรสในระดับสูง จะมีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสอยู่ในระดับสูง และพนักงานที่มีความขัดแย้งในชีวิตสมรสในระดับต่ำจะมีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในระดับต่ำ

9. การสื่อสารระหว่างคู่สมรสมีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ พนักงานที่มีการสื่อสารระหว่างคู่สมรสในระดับต่ำ มีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสสูง และพนักงานที่มีการสื่อสารระหว่างคู่สมรสในระดับสูงจะมีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในระดับต่ำ

10. การผสมผสานในชีวิตสมรส มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือพนักงานที่มีการผสมผสานในชีวิตสมรสในระดับต่ำ มีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในระดับสูงและพนักงานที่มีการผสมผสานในชีวิตสมรสในระดับปานกลางมีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสในระดับต่ำ

ส่วนขนาดค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ซึ่งในค่า Gramer's r และค่า PHI เป็นตัวทดสอบ พบว่าความขัดแย้งในชีวิตสมรสมีขนาดค่าความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสสูงสุด คือเท่ากับ 0.499 กล่าวคือ ความขัดแย้งในชีวิตสมรสเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่มีผลต่อความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส

บัวร์ (Burr) (1973 : 245-325) ได้รวบรวมปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส เป็นการเสนอในลักษณะตัวแบบสมมุติฐาน ซึ่งมีเหตุผลทางทฤษฎีสนับสนุนให้การตั้งเอาปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาไว้ในตัวแบบ ปัจจัยที่สำคัญได้แก่ ความลงรอยระหว่างความคาดหวังทางบทบาท (Role Expectation) และพฤติกรรมทางบทบาท (Role Behavior) ความสมานฉันท์กับความคาดหวังทางบทบาท ความเข้าใจคู่สมรสอย่างถูกต้อง และความเสียเปรียบสัมพัทธ์

3. สมมติฐานและตัวแปรในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย มีดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ความคล้ายคลึงกันทางอายุ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

หมายถึง อายุของคู่สมรสเมื่อแต่งงาน ที่แต่ละฝ่ายมีอายุไม่แตกต่างกันมาก ซึ่งคู่สมรสที่แต่งงานกัน โดยมีวัยแตกต่างกันมาก อาจทำให้เกิดปัญหาในชีวิตสมรสได้ เพราะการมีวัยต่างกันมากจะทำให้ทั้งคู่มีความชัดเจนในชีวิตต่างกัน เช่น ในเรื่องหนึ่งฝ่ายหนึ่งมีความเข้าใจดีเพราะเคยผ่านเคยพบมาก่อนแล้ว แต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่มีความเข้าใจเลย หรือในบางเรื่องฝ่ายหนึ่งเข้าใจไปอย่างหนึ่ง แต่อีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายของเรื่องเป็นคนละอย่าง และความสำคัญในการมีคู่ครองนั้นอยู่ที่คู่ของตนควรจะเป็นผู้ร่วมมือในการครองชีวิตได้ด้วยกันทุกด้าน มิใช่แต่เพียงคู่อาศัยและที่สำคัญที่สุดคือ เป็นคู่ร่วมใจ เป็นคู่คิด พothที่จะปรึกษาหารือกันได้ ดังนั้นในรายที่คู่สมรสมีวัยต่างกันมาก ฝ่ายที่มีอายุมากกว่าอาจถือว่าคู่ของตนเป็นผู้เยาว์ มีความชัดเจนในชีวิตน้อยกว่า จะลงมือทำกิจกรรมอะไรลงไป จึงไม่จำเป็นอะไรนักที่ตนจะต้องปรึกษาหารือก่อน ส่วนฝ่ายที่มีอายุน้อยกว่าก็อาจถือว่าฝ่ายหนึ่งย่อมมีความรู้ในเรื่องควรและไม่ควรอยู่แล้ว ถึงตนจะทักท้วงตักเตือนก็ไม่สู้มีน้ำหนัก ดังนั้นลักษณะการเป็นคู่คิดคู่ร่วมใจ จึงเกิดขึ้นไม่ได้

ความต้องการของชีวิตมนุษย์เรานั้นย่อมผันแปรเปลี่ยนแปลงไปตามวัยของคนเมื่อคู่สมรสที่มีวัยต่างกันมาก ความต้องการของชีวิตย่อมแตกต่างกันได้มาก ผู้ที่อยู่ในวัยคะนองย่อมชอบชีวิตที่ลึกลับโลดโผน ส่วนคนที่มามีอายุแล้วนั้น เพราะเหตุที่ได้เคยผ่านมาแล้ว จะไม่ชอบชีวิตเหล่านั้น เมื่อต้องการอยู่ร่วมกันทุก ๆ วัน ต่างฝ่ายต่างชอบไม่เหมือนกัน เนื่องจากคนละวัยกัน ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของแต่ละฝ่ายย่อมเกิดขึ้นได้ยาก หากทั้งสองฝ่ายไม่สามารถเข้าใจให้ยอมรับในความแตกต่างระหว่างวัยได้ หรือไม่พยายามปรับตัวเข้าหากัน และจากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความแตกต่างระหว่างอายุกับการปรับตัวในชีวิตสมรสพบว่าคะแนนของการปรับตัวในชีวิตสมรสสูงขึ้น เมื่อคู่สมรสมีอายุเท่า ๆ กัน หรือสามีมีอายุไม่แตกต่างจากภรรยามากนัก บุรเกส และ คอทเทอลล์ (Burgess and Cottrell, 1939 : 406) ซึ่ง บุร์ (Burr) (1973) ได้นำผลจากการศึกษาดังกล่าวมาศึกษาต่อ และกำหนดเป็นสมมติฐานว่า

จำนวนความแตกต่างระหว่างอายุของคู่สมรส มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวในชีวิตสมรส และความสัมพันธ์นี้เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่การปรับตัวในชีวิตสมรสจะลดลง

เรื่อย ๆ เมื่อสามีมีอายุน้อยกว่าภรรยา และลดลงอีกเรื่อย ๆ เช่นกัน เมื่อสามีมีอายุมากกว่าภรรยา

ดังนั้นช่องว่างระหว่างวัยหรือความแตกต่างระหว่างอายุ เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาในชีวิตคู่ได้ หากสามี-ภรรยามีอายุแตกต่างกันมาก ทั้งนี้เพราะความแตกต่างระหว่างอายุ จะทำให้ทั้งสองฝ่ายมีอุปนิสัยใจคอ ความสนใจในการรับรู้และโลกทัศน์ไม่เหมือนกัน และหากคู่สมรสทั้งสองฝ่ายแต่งงานกันกับคนที่มียุใกล้เคียงกัน หรือวัยเดียวกันแล้ว จะทำให้ความสนใจและการรับรู้ต่าง ๆ อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน หรือมีความคล้ายคลึงกันมากกว่าผู้ที่มีอายุแตกต่างกันมาก ดังนั้นความคล้ายคลึงกันทางอายุจึงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส คือ ถ้าคู่สมรสมีความคล้ายคลึงกันทางอายุน้อยจะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสต่ำ และหากคู่สมรสมีความคล้ายคลึงกันทางอายุมากจะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูง

ดังนั้นความคล้ายคลึงกันทางอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส คือ ถ้าคู่สมรสมีความคล้ายคลึงกันทางอายุน้อยจะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสต่ำ แต่หากคู่สมรสมีความคล้ายคลึงกันทางอายุมาก จะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูง

สมมติฐานที่ 2 ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

หมายถึง การที่คู่สมรสมีระดับการศึกษาที่คล้ายคลึงกันนั้น ซึ่งความคล้ายคลึงกันทางด้านการศึกษาของสามีภรรยาจะทำให้คู่สมรสนั้นมองชีวิตที่คล้ายคลึงกัน มีรสนิยมในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกันมาก สามารถที่จะเข้าใจอะไรได้ง่าย เนื่องจากผ่านการอบรมให้เรียนรู้ระเบียบสังคม จากสถาบันการศึกษาเท่า ๆ กัน และอีกประการหนึ่งทั้ง 2 ฝ่ายต่างรู้สึกที่ตนเองไม่มีบมด้อย ซึ่งทำให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้สึกต่ำต้อย ต่างฝ่ายต่างมั่นใจในตนเอง ดังนั้นความคล้ายคลึงกันนี้ย่อมทำให้ทั้งคู่เกิดความภาคภูมิใจซึ่งกันและกัน และการครองชีวิตคู่ย่อมมีความเกรงอกเกรงใจกัน ต่างให้เกียรติซึ่งกันและกัน ดังนั้นชีวิตสมรสทั้งคู่ย่อมเกิดความพึงพอใจได้ง่ายกว่าคู่สมรสที่มีการศึกษาต่างกัน เพราะหากอีกฝ่ายหนึ่งมีการศึกษาที่ต่ำกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วฝ่ายที่ต่ำกว่าย่อมรู้สึกที่ตนเองนั้นไม่มีบมด้อย เมื่อเกิดปัญหาในชีวิตคู่ขึ้นแล้ว โอกาสที่จะกระทบกระทั่งกันย่อมเกิดขึ้นได้ง่าย เพราะรู้สึกว่าอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ให้เกียรติตนเคารพในความคิดของตน เนื่องจากเล่าเรียนมาน้อยกว่า (พัณณ์ สุจ้านงค์, 2522 : 34 - 35)

บลัด และ วูลฟ์ (Blood and Wolfe) (1960 : 256) ได้ศึกษาพบว่าคู่สมรสที่มีระดับการศึกษาเท่าเทียมกัน จะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากกว่าคู่สมรสที่มีการศึกษาต่างระดับกันมาก

ดังนั้น ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส คือถ้าคู่สมรสมีความคล้ายคลึงกันทางการศึกษาน้อยจะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสต่ำ แต่หากคู่สมรสมีความคล้ายคลึงกันทางการศึกษามากจะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูง

สมมติฐานที่ 3 อายุแรกสมรส มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

บวร์เกส และ คอทเทออลล์ (Burgess and Cottrell) (1939 : 122,271)

ได้ศึกษาพบว่าตัวแปรทางอายุมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวในชีวิตสมรส ซึ่ง บัวร์ (Burr) (1973) ได้นำผลการศึกษานี้มากำหนดเป็นสมมติฐานว่า อายุแรกสมรสมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวในชีวิตสมรส ซึ่งความสัมพันธ์นี้เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก และผลจากการศึกษาทำให้เห็นว่าคู่สมรสที่มีอายุแรกสมรสต่ำ การปรับตัวในชีวิตสมรสจะต่ำกว่าคู่สมรสที่มีอายุแรกสมรสสูงกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคคลที่แต่งงานในขณะอายุน้อยนั้นความรับผิดชอบต่าง ๆ ตลอดจนวุฒิภาวะนั้นตามธรรมชาติโดยเฉลี่ยแล้วย่อมมีน้อยกว่าผู้ที่มีอายุสูงกว่า ดังนั้นการปรับตัวในการมีชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นย่อมกระทำได้ยากกว่าและประสบการณ์ในการเรียนรู้ชีวิต ตลอดจนการยับยั้งชั่งใจย่อมมีน้อยกว่าผู้ที่ผ่านโลกมามากกว่า ดังนั้นเมื่อการปรับตัวกระทำได้ในระดับที่ต่ำย่อมส่งผลทำให้ความพึงพอใจในชีวิตสมรสต่ำไปด้วย แต่อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาของจันท์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526 : 76) ได้ศึกษาเกี่ยวกับตัวแบบสมมุติฐานความพึงพอใจในชีวิตสมรส พบว่าอายุไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 โดยทำการทดสอบตัวแปรดังกล่าวจากการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลปรากฏว่าได้ค่าสหสัมพันธ์ (r) = .004 ซึ่งจากผลการศึกษาที่ผ่านมาผู้นักวิจัยคิดว่าอายุแรกสมรสจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ดังนั้นอายุแรกสมรสจึงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส คือถ้าคู่สมรสมีอายุแรกสมรสน้อยจะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสต่ำ และหากคู่สมรสมีอายุแรกสมรสมาก จะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูง

สมมติฐานที่ 4 ระยะเวลาความคุ้นเคยก่อนสมรสมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจ ในชีวิตสมรส

หมายถึง จำนวนปีที่ผู้ตอบรู้จักชอบพอกับคู่สมรสคนปัจจุบันจนกระทั่งแต่งงานกัน การมีโอกาสนัดพบกันระหว่างชายหญิงที่รักใคร่ชอบพอกันเป็นกระบวนการหนึ่งที่แต่ละฝ่ายต่างใช้เพื่อทำความรู้จัก และศึกษาถึงอุปนิสัยใจคอ บุคลิกภาพต่าง ๆ ของคนที่ตนตัดสินใจจะแต่งงานด้วย ดังนั้นการพบกันระหว่างชาย-หญิง จึงเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับการเข้าสู่ชีวิตสมรส ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรจึงจะทำให้สามารถเรียนรู้ถึงอุปนิสัยใจคอของฝ่ายตรงกันข้าม ซึ่งกระบวนการนี้จะทำให้ชาย-หญิงทราบถึงความแตกต่างและเรียนรู้ว่าตนสามารถปรับตัว เข้าหาอีกฝ่ายหนึ่งได้หรือไม่ หากไม่สามารถยอมรับในความแตกต่างนี้ได้ก็จะเลิกกันไป แต่หากยอมรับในความแตกต่างนี้ได้ ความสัมพันธ์นั้นก็จะมีต่อไปและตัดสินใจแต่งงานกันในที่สุด บลัด (Blood, 1969)

ดังนั้น การทำความรู้จักคุ้นเคยกันก่อนสมรส จึงน่าจะมีผลกระทบต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสที่ตามมา และการจะเรียนรู้ความแตกต่าง ตลอดจนการยอมรับระหว่างชาย-หญิงนั้นต้องอาศัยระยะเวลาพอสมควร

ฉะนั้นระยะเวลาความคุ้นเคยก่อนสมรส มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส นั่นคือถ้าคู่สมรสมีระยะเวลาความคุ้นเคยก่อนสมรสสั้น จะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสต่ำ หากคู่สมรสมีระยะเวลาความคุ้นเคยก่อนสมรสยาวจะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูง

สมมติฐานที่ 5 ระยะเวลาการสมรส มีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

หมายถึง จำนวนปีที่สมรสกับคู่สมรสคนปัจจุบัน ในระยะแรกของชีวิตสมรสคู่สมรสมีเวลาที่จะอยู่ด้วยกันตามลำพัง ความรัก ความหวานชื่นในชีวิตยังคงสดชื่นอยู่ ทั้งคู่ยอมเอาอกเอาใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปความเกรงอกเกรงใจลดน้อยลงไม่เหมือนในระยะรักกันใหม่ ๆ ประกอบกับเมื่อเข้าสู่ชีวิตครอบครัวทั้งคู่ย่อมคิดถึงการสร้างฐานะให้ครอบครัวเป็นปึกแผ่น เพื่อต้อนรับสมาชิกใหม่ที่จะถือกำเนิดขึ้นมา เมื่อบุตรถือกำเนิดขึ้นคู่สมรสต้องทำงานหนักเพิ่มขึ้นมีความเครียดเพิ่มขึ้น เนื่องจากภาระความรับผิดชอบที่มีต่อตัวบุตรและภาระงานภายในบ้าน ซึ่งจะทำให้คู่สมรสไม่ค่อยมีเวลาให้แก่กันและกันมากนัก การเอาอกเอาใจซึ่งกันและกันลดน้อยลง ต่างทุ่มเทความรักให้แก่บุตร ความพึงพอใจในชีวิตสมรสย่อมลดน้อยลง จนกระทั่งเมื่อบุตรเติบโตขึ้นและแยกครอบครัวออกไป ทั้งคู่จะมีภาระลดลงและมีเวลาให้แก่กันมากขึ้น ในช่วงนี้ความพึงพอใจจะเพิ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

และจากผลงานของ มิลเลอร์ (Miller) (1976 : 643 - 657) ศึกษาพบว่า การแต่งงานในระยะเริ่มแรกบุตรจะเพิ่มภาระให้แก่คู่สมรส ทำให้ไม่มีเวลาให้แก่กันมากเหมือนในระยะแรก ๆ ดังนั้นความพึงพอใจจะลดลงและจะเพิ่มขึ้นเมื่อบุตรแยกครอบครัวออกไป

นอกจากนี้งานวิจัยของ โรลลิสส์ และ ฟิลแมน (Rollins and Feldman) (1970 : 20 - 27), ฟิกลีย์ (Figley) (1973 : 272 - 282) และ โรลลิสส์ และ แคนนอน (Rollins & Cannon) (1974 : 271 - 282) ก็สนับสนุนผลการศึกษานี้เช่นเดียวกัน

ดังนั้นระยะเวลาการสมรสมีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส คือ ถ้าหากคู่สมรสมีระยะเวลาการสมรสสั้น จะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูง และหากคู่สมรสมีระยะเวลาการสมรสยาว จะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสต่ำ

สมมติฐานที่ 6 รายได้ของคู่สมรสมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

หมายถึง รายได้หรือเงินเดือนที่คู่สมรสได้รับในแต่ละเดือนรวมกัน เพราะชีวิตสมรสที่ราบรื่นและมีความสุขนั้น จะต้องมีส่วนประกอบหลายอย่าง ซึ่งนอกจากคู่สมรสจะต้องมีความรัก ความเห็นอกเห็นใจ ความเข้าใจซึ่งกันและกันแล้ว คู่สมรสจะต้องมีรายได้พอสมควรในการทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันฉันท์สามี-ภรรยาได้ ชีวิตสมรสจึงจะมีความสุขและในภาวะเศรษฐกิจที่รัดตัวเช่นในปัจจุบันนี้ ความรักอย่างเดียวไม่สามารถทำให้หนุ่ม-สาวหรือ สามี-ภรรยา ครองชีวิตอย่างเป็นสุขและพึงพอใจซึ่งกันและกันได้ หากทั้งคู่มีรายได้ไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าเงินจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในชีวิตคู่ที่จะทำให้มีความสุขได้ เพราะจากปรากฏการณ์โดยทั่วไปในสังคม คู่สมรสซึ่งทั้ง 2 ฝ่ายต่างเป็นคนมีฐานะดีมีหน้าที่การงาน เมื่อแต่งงานกันไม่นานก็ต้องหย่าร้างเช่นกัน ดังนั้นจึงเป็นที่สงสัยได้ว่ารายได้ของคู่สมรสจะเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสได้หรือไม่

และจากการศึกษาของ ฟิลลิปส์ คัทไรท์ (Phillips Cutright) (1971 : 296 - 299) พบว่ารายได้ของคู่สมรสมีผลกระทบต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส และคู่สมรสที่มีรายได้สูง จะมีความมั่นคงในชีวิตสมรสมากกว่าคู่สมรสที่มีรายได้ต่ำ โดยเขาได้แสดงให้เห็นถึงสถิติของการหย่าร้าง โดยการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่มีรายได้สูงกับกลุ่มที่มีรายได้ต่ำ เขาอธิบายว่ารายได้จะเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงโดยตรงในการทำให้เกิดแบบแผนพฤติกรรมบริโภคนิยมในครอบครัว การบริโภคนิยมเป็นกิจกรรมประจำวันที่เป็นกลางนอกเหนือให้ภรรยา รู้สึกว่าสามีได้ทำหน้าที่ในบทบาทผู้ชายเลี้ยงครอบครัวได้อย่างไร และระดับความ

พึงพอใจของการบริโภคจะช่วยให้การรักษาความรู้สึกของการมีอำนาจในบทบาทภรรยา และบทบาทของแม่บ้าน ซึ่งสิ่งนี้จะเป็นการเสริมแรงความรู้สึกที่ดีของภรรยาที่มีต่อตัวสามี ในทำนองเดียวกันความรู้สึกของสามีที่มีต่อตนเองนั้น จะสนองความรู้สึกในบทบาทการเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวที่เพียงพอ ซึ่งจะเป็นการประเมินตนเองและการประเมินในแง่บวก จะเป็นการสร้างความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตสมรสให้เกิดขึ้นได้

ฟีดแมน และ คอมส์ (Feedman and Combs) (1966 : A) ; คอมส์ และ คณะ (Combs et. al.) (1970) อธิบายว่ารายได้สูงจะเป็นปัจจัยส่งเสริมความสามารถในการสะสมทรัพย์สินสมบัติในรูปแบบของการออม การลงทุน และการใช้ดุลพินิจภายในบ้าน ดังนั้นภาวะที่ส่งเสริมให้คู่สมรสรู้สึกถึงความมั่นคงในชีวิตจะทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรสขึ้น

ดังนั้นรายได้ของคู่สมรสมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส กล่าวคือ ถ้าหากคู่สมรสมีรายได้ของครอบครัวต่ำจะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสต่ำ และหากคู่สมรสมีรายได้ของครอบครัวสูงจะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูง

ตัวแปรในการวิจัย

จากปัญหาและสมมติฐานในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรในการวิจัยดังนี้

ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ตัวแปรอิสระ คือ ความคล้ายคลึงกันทางอายุ ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษา อายุแรกสมรส ระยะเวลาความคุ้นเคยก่อนสมรส ระยะเวลาการสมรส รายได้ของคู่สมรส

ความคล้ายคลึงกันของคู่สมรสก่อนสมรส (Premarital Homogamy) ในที่นี้ หมายถึง ความคล้ายคลึงกันทางด้านอายุ การศึกษา การที่คู่สมรสมีความแตกต่างกันมากมาย การปรับตัวและเรียนรู้ซึ่งกันและกันทำด้วยความยากลำบาก ดังนั้นหนุ่ม-สาว ก่อนตัดสินใจเลือกใครเป็นคู่ครองนั้น แร่ที่ฐานที่นำมาใช้ในการพิจารณา คือ การเลือกบุคคลที่มีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งความคล้ายคลึงกันจะทำให้โลกทัศน์ในการดำเนินชีวิตของคู่สมรส คล้ายคลึงกัน สามารถปรับตัว เข้าหากันได้ง่าย และจะทำให้ความพึงพอใจในชีวิตสมรสเกิดขึ้นได้ในที่สุด

จากการศึกษาของ เอ.ซี.เคิร์ทฮอฟ (A.C. Kerckhoff) เกี่ยวกับแบบแผนการเลือกคู่ครองพบว่า บุคคลมีแนวโน้มที่จะเลือกผู้ที่มีความคล้ายคลึงกับตนเอง มาจากบรรทัดฐานทั่วไปที่ว่า "LIKE TO MARRY LIKE" (อ้างจาก Anderson, 1970 : 170) คือผู้ที่มีสังคมคล้ายกันหรือมีความเหมือนในสิ่งต่าง ๆ เช่น อายุ เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะทางสังคม อาชีพ การศึกษา ฯลฯ มีโอกาสได้แต่งงานกัน ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจาก (กมลแสงสีทอง, 2527 : 31)

1. บุคคลที่มีความคล้ายคลึงกัน หรือบุคคลที่อยู่ในลักษณะเดียวกันมีโอกาสได้พบปะติดต่อกันมากกว่าบุคคลที่มีความต่างกัน
2. ภาวะทางสังคมผลักดันให้บุคคลจำกัดวงอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เช่น กลุ่มสีผิวเดียวกัน ลัทธิศาสนาเดียวกัน ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือการศึกษาอยู่ในระดับเดียวกัน เป็นต้น
3. ผู้ที่มีความคล้ายคลึงกันสามารถที่จะเข้าใจกันได้โดยง่ายกว่าผู้ที่มีความแตกต่างกัน

เคิร์ทฮอฟ (Kerckhoff) ยังพบว่าชนชั้นกลาง (Middle - Class) นั้นมีวงสังคมที่กว้างกว่าชนชั้นกรรมกร (Working - Class) จึงเป็นสาเหตุให้ความเคร่งครัดในการเลือกคู่ครองที่มีลักษณะเหมือนกัน มีระดับไม่เท่ากัน และสิ่งที่เป็นปัจจัยให้มีการเลือกคู่ครองระหว่างกันมากที่สุด คือ การมีระดับการศึกษา ชั้นทางสังคม ศาสนา การเป็นผู้อาศัยอยู่ในเขตเมืองเหมือนกัน เป็นต้น (อ้างจาก Anderson, 1979 : 171)

จากปัจจัยข้างต้นทำให้ชาย-หญิง แต่งงานกับผู้ที่มีความคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้ได้คำนึงเห็นว่าการมีชีวิตอยู่ร่วมกับคนที่มีอะไรคล้ายคลึงยอมเป็นหลักประกันได้อย่างหนึ่งว่าจะมีความสนใจและมีค่านิยมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกันมากนัก ชีวิตสมรสก็จะดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและมีความสุข ความพึงพอใจในชีวิตสมรสก็จะบังเกิดขึ้นตามมา

ดังนั้นความคล้ายคลึงกันของคู่สมรสจึงเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของคู่สมรส จากการศึกษานี้ของ ชาร์ตวิช (Chadwick), เอลเบริท (Albrecht) และ คูน (Kunt) (1976 : 431 - 440) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระเกี่ยวกับปัจจัยภูมิหลังทางสังคมกับตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจในชีวิตสมรส โดยการส่งแบบสอบถามไปยังคู่สมรสจำนวน 775 คู่ ในมลรัฐยูทาห์ พบว่าความคล้ายคลึงกันของภูมิหลังทางสังคม มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

และผลการศึกษาของ ไฮช (Hick) และ แพลท (Platt) (1970 : 553 - 569) เช่นเดียวกันที่สนับสนุนโดยเขาได้สรุปรายงานการวิจัยในปี 1960 และพบว่าตัวแปรที่สำคัญจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส คือ

ความคล้ายคลึงในด้านการศึกษา ศาสนา และสถานภาพทางเศรษฐกิจของสามี-ภรรยา และได้เสนอแนะสมมติฐานว่าความคล้ายคลึงดังกล่าวจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างค่านิยม (Values) ความคาดหวัง (Expectation) และแบบแผนพฤติกรรม (Behavior Pattern) ระหว่างคู่สมรส

ดังนั้นความคล้ายคลึงกันของคู่สมรส จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญและมีผลกระทบต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสได้ โดยเฉพาะความคล้ายคลึงกันทางอายุ และความคล้ายคลึงกันทางการศึกษา ทั้งนี้เพราะความคล้ายคลึงดังกล่าวจะช่วยให้โลกทัศน์ในการดำเนินชีวิตของคู่สมรสคล้ายคลึงกันและจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างค่านิยม ความคาดหวังและแบบแผนพฤติกรรมระหว่างคู่สมรส

ตัวแปรคุม (ทดสอบ) คือ เพศ

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย